

Vesa Kontinen

päätoimittaja

vesa.kontinen[at]helsinki.fi

MIES PASTISSIEN TAKANA

Tuore anesthesiologian ja tehohoidon erikoislääkäri Jani Sipari Helsingistä on kirjoittanut vuoden 2016 aikana kaikkiin Finnanest-lehden numeroihin kirjallisen pastissin. Sarjan alaotsikkona on ollut ”Näkökulmia yhden elämän lopusta”, koska alkuperäinen teksti ”[Kirjallisia] näkökulmia yhden elämän lopusta” vahingossa lyheni taitossa. Tällä kertaa pastissin tilalla on Janin haastattelu.

► **Miten valitsit kirjailijat (Karl Ove Knausgård, Laura Lindstedt, W. G. Sebald ja David Foster Wallace), joiden tyyliä tutkit pastisseissa?**

Heidän kirjansa ovat kolahtaneet minuun. On tietysti paljon paljon muitakin kirjoja ja kirjailijoita, jotka ovat tehneet suuren vaikutuksen, mutta kuinka tehdä pastissi jostain Dostojevskista tai Tolstoista? Heidän tyyliä kun on sitä huippuunsa vietyä klassista 1800-luvun romaani-aidetta, jota valtaosa nykypäivän romaaneistakin edustaa, esim. Jonathan Franzenin kirjat. Kaikki yllämainitut kirjailijat ovat tehneet jotain (omas- ta mielestäni) jännää perinteiseen psykologiseen romaaniin verrattuna. Knausgård vei *Taisteluni* –sarjassa autobiografisen aineksen pidemmälle kuin kukaan muu sitten Proustin. Täytyy myöntää, että kuultuani ensimmäisen kerran *Taisteluni* –sarjasta ajattelin kyseessä olevan jonkinlaista sosiaalipor- noa. Ylistävät arviot saivat minut kuitenkin tart- tumaan *Ensimmäiseen osaan*. Knausgård kirjoittaa niin hyvin, että tirkistelyaspekti unohtuu ja kir- jallisuus voittaa. Kuin tätä korostaakseen sarjan viimeisessä osassa on pitkä analyysi Paul Celanin runosta. Lindstedtin *Oneiron* taas kolahti raken- teen ja kerronnan vuoksi. Sebaldin romaanit ovat ihan oma lukunsa, koska jo niistä puhuminen ro- maaneina tuntuu yksinkertaistukselta. Yhtä hyvin ne ovat esseitä, matkakertomuksia ja historiallisia tutkielmia. Verrattuna klassiseen romaaniin Se- baldin kirjoissa juoni on usein hyvin löyhä (esim. *Saturnuksen renkaissa* kertoja vain kävelee pitkin Itä-Englannin rannikkoa ja punoo havaintonsa hengästyttävällä tavalla osaksi maailmanhis- toriaa). David Foster Wallace oli monipuolinen kirjailija, joka oli hyvin tietoinen kirjallisuuden

kaanonista ja kykeni kirjoittamaan lukemattomil- la eri tyyleillä. Hänen varhaiset novellinsa (aina- kin osa niistä) ovatkin todella taitavia pastisseja. Wallacen kaikkia tekstejä kuitenkin yhdistää tietty hengästyttävä tinkimättömyys ja kerrok- sellisuus. Ne ovat viihdyttävää luettavaa, mutta samalla haastavat lukijansa ennennäkemättömällä tavalla.

► **Kerroit, että haluaisit käsitellä tässä lehdessä Roberto Bolañoa, mutta hänestä ei saa tehtyä pastissia. Miksi Bolaño?**

Kun aikoinaan luin Bolañon *Kesyttömät etsivät*, olin aivan myyty. Se on mammuttimainen usei- den minäkertojien sinfonia kahdesta runoilijasta, Arturo Belanosta ja Ulysses Limasta. Sen jälkeen olen lukenut kaiken, mitä Bolañoilta on suomen- nettu. Tässä haastattelussa on tullut mainittu tyyli jo useaan otteeseen. Voitaisiin yhtä hyvin puhua myös pintatekstistä. Bolañon teksti kulkee hel- pon tuntuisesti. Sitä on kuitenkin mahdotonta purkaa osiin. Bolañon kirjoja lukiessa tulee aina tunne kuin olisi sattunut baarissa puheisiin jonkun epämääräisen mutta kiinnostavan tyyppin kanssa. Tiedäthän. Toiset ovat niin hyviä tarinaniskijöitä, että on pakko hakea vielä toinen tuoppi ja kuulla, että mitäköhän se seuraavaksi keksii. Puhe etenee vapaasti assosioiden, ja juoni tai loppuratkaisu ovat toissijaisia asioita. Koko hommaa kannattelee itse kerronta, joka on samalla hauskaa, älykäästä, pirul- lista ja kirjallista mutta silti aina lämminsydämi- tä. Aivan kuin koko ihmisuus olisi tiivistetty siihen baaripöydän nurkkaan ja puhuisi sinulle. Miele- stäni hyvä määritelmä Bolañon romaani- taiteelle (ja ylipäätään taiteelle) löytyy hänen pääteoksestaan



Jani Sipari lukemassa pienenisromaaniaan "Lisbon revisited (2012)" sen julkistamistilaisuudessa joulukuussa 2014. Samaan aikaan julkaistiin myös Janin runokokoelma "Koti matkalla".

2666, kohtauksesta, jossa chileläinen professori Amalfitano näkee unessa viimeisen kommunistifilosofin, jonka tunnistaa Jeltsiniksi: "Ja Jeltsin sanoi: Kuuntele tarkasti, toveri. Kerron sinulle, mikä on elämänpöydän kolmas jalka. Selitän sen sinulle. Sitten saat jättää minut rauhaan. Elämä on kysyntää ja tarjontaa, tai tarjontaa ja kysyntää, siinä kaikki, mutta sillä tavalla ei voi elää. Tarvitaan kolmas jalka, jotta pöytä ei kaatuisi historian likasankoon, joka puolestaan on suistumassa väijäämättä tyhjyyteen. Eli ole tarkkana. Tässä on yhtälö: tarjonta + kysyntä + taikuus. No, mitä on taikuus? Taikuus on epiikkaa, ja se on myös seksiä, dionyysista usvaa ja leikkiä." Minulle Bolañon kirjallisuus on hyvä osoitus tästä elämänpöydän kolmannelta jalasta.

Itse asiassa tämä haastattelu toimii oivallisena Bolaño-pastissina. Olen viime aikoina lukenut kirjaa *Between Parentheses*, johon on koostettu Bolañon haastatteluja, puheita ja lehtikirjoituksia. Ja kaikissa niissä päällimmäisenä aiheena on aina kirjallisuus. Tuntuu, että se mies hengitti kirjallisuutta.

► **Tekstisi ovat ainakin päätoimittajan lähipiirissä innostaneet lukemaan käsittelemiesi kirjailijoiden tuotantoa. Mitä muita kirjoittajia tai teoksia kannattaisi etsi käsiinsä juuri nyt?**

Lukijana en ole sellainen ajan hermolla -tyyppi. Tällä hetkellä yritän kahlata läpi joitain klassikkoita, kesken ovat Cervantesin *Don Quijote* ja Belyin *Peterburg*. Tosin huomasin, että tänä syksynä on julkaistu Gogolin *Nenä ja muut pietarilaisnovellit* uutena suomennoksena, jossa on mukana Mihail Šiškinin esipuhe. Lisäksi Šiškinilta on

suomennettu elämäntarina-, essee- ja novellikokoelma *Kaunokirjoituksia*. Ai niin, Louis-Ferdinand Célinen *Linnasta Linnaan* on saatu tänä vuonna suomeksi. Mutta jos Célinea ei ole aiemmin lukenut, lienee varoituksen sana paikallaan: Célinen kirjoitukset ovat äärimmäisen viheliäisiä, ja hänen ihmiskuvansa on varmaan synkin mitä maailmankirjallisuudesta löytyy. Mutta hän kirjoittaa hyvin. Siinä ainoat tämän syksyn uudet julkaisut, jotka ovat kiinnittäneet huomioni. Sitten on iki-ihastuksia, joista jaksan joka välissä jauhaa. Esim. Javier Cercasin *Salamiin Soturit* ja *Valon nopeus* eivät petä koskaan. Ja Šiškinin *Neidonhius* ihastutti erikoisella kerrontaratkaisullaan.

► **Kuolema on aika äärimmäinen teema. Olisiko jokin muu anestesiologiseen lehteen sopiva kirjallinen aihe, josta voisimme houkutella sinut kirjoittamaan?**

Kuolema on hyvä teema, koska se ei tyhjene koskaan. Vasta näin jälkikäteen huomaan, että kaikkien kirjailijoiden tuotannoissa, joista päätin kirjoittaa pastissin, kuolema on keskeinen teema. Knausgårdin *Taisteluni* -sarjan lähtökohta on Knausgårdin isän kuolema. Lindstedtin *Oneironin* tapahtumapaikka ja -aika on kuolemanjälkeinen hetki. Sebaldin kirjat käsittelevät muistia ja muistamista, jossa mennyt maailma ja kuolleet ovat läsnä. Ja Bolaño paljasti vuonna 1999 vastaanottaessaan Rómulo Gallegos -palkintoa, että jossain mielessä kaikki mitä hän kirjoittaa on rakkaus- tai jäähyväiskirje niille nuorille ihmisille, jotka kuolivat Latinalaisen Amerikan likaisissa sodissa.

Kirjallisuus itsessään on teema, joka syyttää niin paljon, että voisin kuvitella kirjoittavani siitä.

>>



Mutta ensi vuonna en ehdi. Helka-tytär ja päivätyöt pitävät minut kiireisenä.

► **Kerro omasta kehityksestäsi kirjoittajana? Juuri nyt olet päätoiminen kirjailija. Miten tähän on tultu?**

Itse asiassa olen tällä hetkellä päätoiminen isä ja korkeintaan sivutoiminen kirjoittaja. Lyhyesti sanottuna homma meni niin, että lukiossa innostuin lukemaan ja kahlasin läpi Pohjantähdet, Sinuhet, Kunderat, Henry Millerit ja Sivulliset. Samalla kirjoitin runoyritelmiä ja laulutekstejä. Oikeastaan laululyriikan kautta kirjoittaminen muuttui kunnianhimoisemmaksi ja halusin kehittyä kirjoittajana. 2007-2009 kävin Kriittisen korkeakoulun kirjoittajakurssin. Se rikkoi paljon kirjoittamiseen liittyviä kliseitä ja opetti edes jonkinasteista analyttisyyttä omaa tekstiä kohtaan. Kirjoittajakurssin aikana sain kirjoitettua muutaman runon ja parikymmentä luskkaa romaaniaihiota. Samaan aikaan valmistuin lääkäriksi. Siitä alkaen olen pitänyt joka vuosi muutaman kuukauden kirjoitusvapaata, ja vihdoin vuonna 2014 sain julkaistua esikoisteokseni: runokokoelman *Koti matkalla* ja pienoisromaanin *Lisbon revisited* (2012). Silloin lupasin itselleni, että seuraava romaani ilmestyy viimeistään kymmenen vuoden kuluttua eli vuonna 2024. Pysykää kuulolla. Valmistaa kamaa on jo arviolta 50 luskkaa.

► **Jos voisit vapaasti valita, miten yhdistäisit anestesiologin ja kirjailijan elämän?**

Fifty-fifty olisi hyvä. Nyt kun erikoislääkärinä tulot hieman kasvavat, se olisi taloudellisestikin täysin realistista. Päätoimista kirjailijaa minusta ei koskaan tule. Olen siihen liian laiska eikä minulla ole tarvittavaa kirjoitusrutiinia. En ikimailmasa voisi kuvitella, että kirjoittaisin uuden teoksen

joka toinen vuosi. Minussa ei ole potentiaalia sellaiseen. Ja toisaalta pidän anestesiaalääkärin työstä. Tajusin sen taas tänä syksynä, kun olen ollut pääasiassa kotona ja tehnyt vain pari viikonloppupäivystystä kuukaudessa Jorvin teho-osastolla. Olen ollut päivystäessä paljon positiivisempi ja innostuneempi kuin aikoihin. Suurin ongelma ainakin oman työssä jaksamisen kannalta on aiemmin ollut liika työnteko ja siitä juontuva jatkuva stressi. Erikoistumisaikana näin sen olevan ammattikunnan ongelma laajemminkin. Jengi on aika kireää ja väsynyttä. Mieti, kuinka usein olet kuullut päivystyksen jälkeen kotiin lähtiessä kollegoiden sanovan: Hyvää työtä, hienosti hoidettu. Tai kuinka usein olet itse kehunut kollegaa hyvin tehdystä työstä. Usein päivystäjä antaa seuraavana aamuna raporttinsa kuin siili piikit pystyssä ja lähtee kotiin tuntien riittämättömyyttä (minä ainakin erikoistumisaikana).

► **Entä miten työkuviot ovat käytännössä lähi-aikoina järjestymässä?**

Aloitin tammikuussa 2017 Lastenkllinikalla ja olemme sopineet, että työskentelen siellä ainakin vuoden loppuun asti. Täytyy sitten katsoa, olisiko mahdollista jatkaa puolikkaana vai viekö elämä johonkin toisaalle.

► **Kiitos Jani, sekä pastisseistasi että tästä haastattelusta. Kävin viime viikolla pitkästä aikaa divarissa, ja ostin sinulle Italo Calvinon postmodernin romaanin "Jos talviyönä matkamies". Toivottavasti Finnanestin sivut eivät mene sekaisin ihan samalla tavalla. Pidätkö Calvinosta? Hänkin käsittelee ajoittain myös kuolemaa, mutta on hyvin harvoin synkkä.**

Kiitos, tämä on ollut hauska ja opettavainen projekti. En ole aiemmin kirjoittanut tällaista "tilaustyötä". Ja kiitos paljon kirjalahjasta! Häpeäkseni voin tunnustaa, etten ole lukenut Calvinoa. Nyt tulee sitten täytettyä yksi niistä tuhansista sivistykseni aukoista. Eikö muuten antikvariaateissa käyminen olekin ihanaa! Niihin ei voi koskaan mennä vain hakemaan jotain tiettyä juttua kuten on tapana kaupassa asioidessa (itse ainakin olen hyvin tavoiteohjattu asiakas oli kyseessä sitten ruoan, vaatteiden tai vaikka röörjousen hankinta). Antikvariaatissa ei koskaan tiedä, mitä tulee vastaan. On paljon kirjoja, joita ei enää saa mistään muualta, koska niistä ei ole otettu uusintapainoksia vuosikymmeniin. Tai no, totta kai netistä saa ihan mitä tahansa, mutta siinä ei ole sitä samaa etsimisen, haahuilun ja löytämisen riemua. ■